

УДК

БЮРОКРАТІЯ. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Студ. Н.В. Мисаковець, гр. БДк-1-16

Науковий керівник доц. Т.І. Кадлубович

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою цієї роботи є освоєння матеріалу з історії бюрократії відповідно до вимог, які може поставити перед собою інформована людина. Розкриття особливостей бюрократії, обґрунтування переваг та недоліків.

Завданням цієї роботи є ознайомити з основами бюрократії, розкрити концепції поняття за М. Вебером, виявити переваги та недоліки бюрократії, а також дослідити історіографію даної теми.

Об'єкт та предмет дослідження. Термін „бюрократія” є *об'єктом дослідження* даної роботи, був введений у науку ще в 1745 р. і вживався спочатку по відношенню до міністерств і урядів, а потім його стали переносити і на інші великі організації. Французький письменник Оноре де Бальзак говорив про бюрократію як про „гігантську владу над пігмеями”, а сьогодні бюрократія часто асоціюється з тяганиною і паперотворчістю, які висміяні у багатьох сатиричних творах.

У роботі були використанні такі *методи*, як спостереження, аналіз, синтез, порівняння. Дані методи дали можливість дослідити поняття бюрократії, проаналізувати переваги та недоліки.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів

Було виявлено, що поняття бюрократії соціологи вживають у нейтральному значенні, без того негативного навантаження, яке це слово має у повсякденному вжитку. Бюрократ, у повсякденній свідомості, найчастіше уявляється як офіційний, зосереджений на правилах, заплутаний у концелярських формалізмах клерк, що ухиляється від відповідальності і займається малопродуктивною роботою. Вперше аналіз бюрократії як специфічної системи соціальної регуляції здійснив видатний німецький соціолог Макс Вебер. Він вважав головною тенденцією нової і новітньої історії -процеси раціоналізації, а саме – процеси заміщення традиційних, виключно досвідних методів соціальної організації методами теоретично обґрунтованими, із явно сформульованими, старанно розрахованими правилами і процедурами. Він вважав, що бюрократичні організації існували ще в стародавніх державах – у Китаї, Стародавньому Римі і Стародавній Греції. Але тільки в сучасному для нього суспільстві бюрократія захопила всі сфери життя. Особливо це стосується тих держав, де править олігархія (грец. „правління меншості”). Втім, М. Вебер аналізував не конкретні існуючі бюрократичні організації, а як він це назвав, „ідеальний тип” бюрократії. У соціології „ідеальний тип” – це абстрагований опис певного явища, сконструйований із даних аналізу багатьох реальних випадків цього явища так, щоб зафіксувати його головні характеристики та суттєві особливості. Наприклад, соціологи відшукують спільні елементи у структурах державних міністерств і комітетів, церков, профспілок, університетів, концернів і конструюють модель цільової організації взагалі. Але треба пам'ятати, що така модель не є реалістичним зображенням жодної конкретної бюрократичної структури, яка дійсно діє у певних умовах. Така модель має зовсім інше призначення. Вона використовується, щоб з'ясувати механізми функціонування відповідних організацій і пояснити вже з'ясоване тим, хто тільки починає дослідження таких організацій, або лише готується для того, щоб такі дослідження проводити.

М. Вебер був переконаний, що бюрократія – невід'ємна складова сучасного капіталізму. Але, він також стверджував, що соціалізм збільшить, а не зменшить бюрократичні структури. Визначаючи обмеженість капіталізму, він тим не менш вважав, що саме капіталізм надає кращі можливості для захисту особистої свободи і

творчого лідерства у світі, де домінують цільові організації. Зауважимо, що жодна організація не існує в вакуумі. Діяльність будь-якої організації залежить не лише від її власних цілей і політики, але й від організаційного середовища -сукупності факторів поза організацією, які впливають на її діяльність. До них відносяться технологічні, економічні і політичні тенденції, наявна робоча сила (демографічні характеристики) та інші організації. Треба зауважити, що не усі соціологи оцінюють бюрократію так оптимістично, як М. Вебер. Багато з них схвильовані тим, що бюрократії можуть обмежити людську свободу, перетворюючи вільних людей на „гвинтики” організаційних машин.

Результати дослідження

Виявлено, що найчастіше соціологи відзначають, як основні, такі шість недоліків бюрократії:

1) Неефективність у незвичайних ситуаціях, яка, фактично, є наслідком підвищеної ефективності у звичайних, типових ситуаціях. Це пов'язано з тим, що часто бюрократія страждає сліпою прихильністю до існуючих правил і процедур, яку Торстейн Веблен назвав „натренованою нездатністю”, маючи на увазі, що таке ставлення до цих правил і процедур, по-перше, формується саме у процесі набуття досвіду роботи у бюрократичних організаціях, а по-друге, має своїм наслідком їх нездатність адекватно реагувати на незвичайні ситуації.

2) Перекручена раціональність (ритуалізм). Тут мається на увазі та обставина, що функціональна раціональність бюрократії – це раціональність тільки стосовно засобів отримання конкретного результату, але не стосовно самого результату. Наприклад, програми, розроблені для скорочення безробіття можуть здійснюватися ефективно, але викликати нестримну інфляцію. Тобто, через те, що кожен бюрократ концентрується на своїх власних функціях, вплив їх виконання на більш загальні результати діяльності організації можуть залишатися непередбаченими.

3) Заміщення цілі. Завжди є ризик, що з часом посадові особи почнуть забувати цілі своєї організації і спрямовувати свою енергію на що-небудь інше. Часто потреби функціонування великої організації спричиняють появу власних бюджетних, кадрових та інших адміністративних проблем, і день за днем увага бюрократії може все більше концентруватися на цих внутрішніх проблемах, зміщуючись на них із тих цілей, заради яких ця організація була створена.

4) Тенденція до збільшення своєї чисельності. Сіріл Норткот Паркінсон у 1957 р. сформулював, – частково сатирично, – закон, який тепер так і називають законом Паркінсона”. Цей закон стверджує, що „робота розширюється так, щоб заповнити увесь той час, який може бути витрачений ого, як кількість чиновників зростає навіть тоді, коли обсяг роботи зменшується. Класичний приклад, – міністерство колоній Великобританії, де за 15 років, з 1939 до 1954, коли колоній ставало все менше і менше, чисельність службовців ставала все більшою і більшою, і зросла майже у чотири рази – з 45 до 166 осіб. Це явище пояснюється постійними пошуками бюрократів можливостей збільшити кількість підлеглих. Ці підлеглі, у свою чергу, знаходять роботу один одному, а координація їх роботи потребує подальшого збільшення кількості керівників.

5) Авторитарність її структури. Справа в тому, що ієрархічна побудова бюрократичних організацій породжує серйозні проблеми. Через авторитарність владних відносин, службовці на нижчих рівнях ієрархії зацікавлені приховувати від начальників свої вади, помилки, недоліки у роботі. Реально, комунікації у бюрократичній організації переважно односторонні, йдуть майже повністю тільки згори донизу, і на середніх рівнях часто викривляються. Ті, хто займає верхівку організації рідко добре обізнані з проблемами та почуттями тих, хто знаходиться на самих нижчих рівнях ієрархії.

б) Тенденція вироджуватися в олігархію. Олігархією соціологи називають таку систему влади, за якою вона концентрується в руках декількох осіб, що використовують свої посади для власного збагачення та задоволення своїх егоїстичних інтересів. На цю ваду бюрократії вказував ще інший соціолог - Роберт Міхельс (1911), друг М. Вебера. І деякі сучасні соціологи, досліджуючи процеси, що відбуваються у великих бюрократичних організаціях, висловлюють стурбованість за майбутнє демократичних інститутів.

Висновок полягає у тому, що під час дослідження даної роботи, було виявлено, що складність сучасного життя вимагає великомасштабних цільових організацій, бюрократичні структури породжують серйозні проблеми. І деякі соціологи вважають, що немало проблем сучасного життя взагалі не може бути вирішено, а деякі організаційні і урядові функції не можуть виконуватися добре.

Ключові слова: бюрократія, бюрократ, бюрократичні організації, «ідеальний тип», олігархія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриленко, Іван Миколайович. Соціологія організацій : навч. посіб. для студ. соц.-гуманіт. ф-тів ВНЗ / І. М. Гавриленко; Енергодарський ін-т держ. та муніципального управління, ГУ «ЗІДМУ», Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – К. ; Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. -402 с. – Бібліогр.: в кінці розд.
2. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.

УДК 141.113:321.7

ПЛЮРАЛІЗМ ЯК ПРИНЦИП ДЕМОКРАТІЇ

Студ. О.В. Богом'я, гр. БДр-2-16

Науковий керівник доц. Т.І. Кадлубович

Київський національний університет технологій та дизайну

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що все більше люди звертають увагу на політичні режими, в котрих вони живуть. Хоча Черчіль вважав, що: “Демократія найгірша форма правління, проте ліпше ще не вигадали”[3], - демократія є одним з найпоширеніших політичних режимів сучасності і одним з найбільш привабливіших для суспільства.

Метою роботи є визначення особливостей основоположного принципу демократії – плюралізму.

Завданнями роботи стали аналіз наукових джерел, узагальнення поглядів науковців та визначення сутності принципу плюралізму.

Об'єкт дослідження: принципи демократії. **Предмет** - плюралізм як принцип демократії.

В дослідженні використовуються загальні **методи** наукового пізнання, а саме: спостереження, порівняння, аналіз, узагальнення.

Поняття «демократія» є багатогранним: в широкому розумінні — це форма внутрішнього устрою будь-якої суспільної організації, а у вузькому розумінні воно має тільки політичну спрямованість і означає владу народу. Розуміння демократії як народовладдя ґрунтується на визнанні народу єдиним джерелом і верховним носієм влади в суспільстві, суб'єктом визначення характеру і змісту владних функцій, стосовно яких державна влада відіграє обслуговуючу роль. Демократія дає кожній окремій особі